

ОБРАЋАЊЕ ЈАВНОСТИ ПОВОДОМ ИЗВЈЕШТАЈА КОМИСИЈЕ ЗА СРЕБРЕНИЦУ

Грађани Републике Српске,

Од дана када сте ми дали повјерење, и када сам вољом вашег гласа постао Предсједник Републике Српске, дакле предсједник свих грађана Републике Српске, обавезан сам да рачуне полажем вама из моралних, политичких али и уставних разлога.

Био бих сретан да сам ово протекло вријеме имао могућност да свако моје обраћање вама буде забиљежено као објава напретка који ће вам побољшати живот и учинити сретнијим ваше породице.

За ових годину и по дана, а посебно у овој години и у посљедње вријеме, Република Српска се суочава са посљедицама лоше стране ратне прошлости, уз опште стање економско – социјалне кризе која предуго траје и учестале нападе на ентитетски статус Републике Српске.

Не могу рећи да смо у доброј позицији, јер то не одговара истини. Али исто тако не могу прихватити да смо у безизлазној позицији, јер и то не одговара истини.

За свако тешко питање може се дати адекватан одговор ако смо спремни да се суочимо са истином, ма каква она била.

Обраћам вам се данас, јер сматрам изузетно важним за будућност свих нас, да будете упознати са извјештајем Комисије за испитивање догађаја у и око Сребренице у периоду од 10. до 19. јула 1995. године.

Рад ове Комисије завршен је прије неколико дана након вишемјесечног мукотрпног рада и истрага које су проводиле институције Републике Српске. Пратио сам рад и периодично био обавјештаван о налазима Комисије. Сазнања које објављује извјештај представљају за мене шокантно суочавање са трагичном истином о људском страдању великих размјера.

Због тога се обраћам вама, грађанима Републике Српске, али прије свега Србима, које желим да упознам са дијелом истине коју смо сами установили и која још увијек није потпуна али је и непотпуна ипак застрашујућа.

Посљедњих готово 9 година о сребреничким догађајима говорио је цијели свијет: породице Бошњака које своје нестале рођаке траже сво ово протекло вријеме, разне владине и невладине организације у Федерацији БиХ, историчари, филозофи, политичари, медији из цијелог свијета.

Провођене су и бројне званичне и незваничне истраге широм свијета, од стране Хашког трибунала, Холандске владе, Француског

парламента, НАТО-а, али и академских експерата и новинара из цијелог свијета као на примјер професор Едвард Херман са Универзитета из Пенсилваније са експертима из САД, Канаде, Њемачке, Француске, Србије и Велике Британије.

Једино српска страна до формирања Комсије никада званично није отварала истрагу.

Сребренички трагични догађаји постали су планетарни синоним страдања и злочина на крају 20 вијека, поларишући учеснике сребреничких догађаја на жртве Бошњаке – Муслимане и починиоце Србе. Извађено из цијелога вртлога рата као једна од главних слика сукоба у Босни и Херцеговини, створен је стереотип жртве и починиоца који нас прати и данас као и свих претходних поратних и ратних година.

Иако је 1992. године до трагичних догађаја 1995. године у и око Сребренице убијено око 1760 Срба, великим дијелом цивила, од чега се још увијек око 300 води као нестало, иако се зна да је у заштићеној зони Сребренице било пет затвора за Србе кроз које је прошло 235 људи од чега их је 80% убијено, иако је због свега овога Насер Орић у Хагу – оптужен за почињене ратне злочине, стереотип о жртви и починиоцу, када је Сребреница у питању није ни до дан данас промјењен.

У току 1992. и 1993. године, на подручју општина Сребреница, Братунац, Милићи и Скелани, муслиманске оружане снаге углавном из Сребренице су уништиле десетине српских села, и на најбруталнији начин ликвидирале стотине цивила. Села Осмаче, Жутица, Коњевић Поље, Сандићи, Глогова, Металка, Бљечава, Гниони, Опарци, Рупово Брдо, Жутићи, Глигори, Милаковићи, Ратковићи, Лозница, Брежани, Крњићи, Залазје, Магашић, Жежестице, Брачан, Факовићи, Божевићи, Бјеловац, Сикирић, Кравице, Ћосићи, Кушићи, Скелани, Ванџићи и многа друга села су свједоци крвавих злочина.

Вртлог злочина у сребреничком подручју почео је још 1992. године. Република Српска је истражила и документовала ове злочине над Србима у и око Сребренице, предала Тужилаштву у Хагу, на основу чега је подигнута оптужница против Насера Орића, а сигурно да ће још многи Орићеви извршиоци и наредбодавци бити процесуирани за злочин над Србима почињен на ширем подручју Сребренице. Сви Срби с правом очекују да починиоци ових злочина буду кажњени.

Филип Корвин, бивши координатор цивилних послова УН у БиХ је рекао: «Оно што се догодило у Сребреници није био само масакр Срба над Муслиманима, него серија крвавих напада и противнапада, који је након трогодишњег периода борби, доживио свој врхунац у јулу 1995. године».

Нико не оспорава чињенице и доказе страдања Срба у Сребреници до 1995. године, ни Хашки трибунал то не чини, напротив истражује и води кривичне поступке.

Али стереотип о Сребреници створен је због фокусирања свјетске јавности на догађаје у јулу 1995. године.

У српској јавности, годинама након јула и августа 1995. године страдање Бошњака у Сребреници у правилу је доживљавано као преувеличана манипулација бројем жртава и као метод притиска на Републику Српску и њен институционални статус. Српско институционално ћутање свих ових протеклих година, подгријавало је стварање стереотипа, јер се у правилу ћутање разумије као признање.

Многи данас са правом траже цјеловито сагледавање свих догађаја у и око Сребренице цијели ратни период као историјски контекст људског страдања, мржње и злочина.

Али свих ових протеклих година јавност се поларише национално, тражећи да се дефинише ко је био узрок, а ко је био посљедица. Тражећи узрок и тражећи посљедицу свих ових година уствари тражи се равнотежа у злочину, без изузетка код свих у БиХ. Претпоставка да узрок по правилу производи посљедицу, и да је

последица оправдан одговор на узрок је уствари узалудно тражење ненаписане правде да се злочин оправдава злочином. Ако је историјски контекст сребреничких трагедија мотивисан тражењем историјске равнотеже у злочину онда се може очекивати да је 1995. година узрок за неку будућу годину у зачараном кругу злочина човјека над човјеком.

Комисија за истраживање догађаја у и око Сребренице у периоду од 10. до 19. јула 1995. године формирана је Одлуком Владе Републике Српске 15. децембра 2003. године а на основу Одлуке Дома за људска права БиХ од 03. марта 2003. године, која као судска пресуда обавезује Републику Српску да истражи судбину несталих Бошњака по основу поднесених 49 индивидуалних тужби блиских сродника несталих и око 1800 сличних тужби који су били у поступку пред Домом за људска права БиХ, а тичу се Сребренице.

Тешко је било наћи Србе који ће радити у Комисији јер су били свјесни историјске одговорности пред властитим народом због истраге којом треба да утврди што више доказа за истину о 9 дана сребреничке трагедије, и о улози Срба у страдању Бошњака.

Сви чланови Комисије који су прихватили огромну одговорност, радили су савјесно и непристрасно, и сви заједно потписали коначни извјештај уз бројне прилоге, документе и транскрипте који су чинили доказе и основ за закључке.

У коначном извјештају пише: «Рад Комисије историјски је чин и као такав подлијеже суду историје. Формирање Комисије и њен рад доказ су зрелости српског народа и Републике Српске, суочавања са собом, историјом и другима».

Управо је тако.

Извјештај недвосмислено констатује да су у 9 дана јула 1995. године, у подручју Сребренице почињена злодјела.

Цитираћу неке дијелове извјештаја:

«Најдраматичније је 12. и 13. јула у Поточарима, било систематско раздвајање војно способних мушкараца од породица... Издвојени су, држани на засебним мјестима (испред Фабрике цинка и у «бијелој кући»). Болна је чињеница да је међу њима било доста војно неспособних и малољетника. Раздвајање је настављено и за вријеме укрцавања у возила и за вријеме евакуације».....

«У близини «бијеле куће» из зграде «Транспорта» и у близини потока у наведеним данима вршена су спорадична убијања».....

«Раздвојени «војно способни» Бошњаци у Поточарима (њих најмање 1000) одвезени су из Поточара на друга мјеста заточења у Братунцу 12. и 13. јула, гдје су довођени заробљеници из мјешовите

колоне у шуми, а одатле на мјеста погубљења. Иза њих остала је велика гомила личних ствари и докумената који су спаљени касно увече 13. јула 1995. године».....

«Међународни комитет Црвеног крста из базе у Поточарима 16. јула евакуисао је 87 рањеника у Бартунац, гдје је такође извршено издвајање «војно способних». Изводјена су 23 рањеника који су потом постали ратни заробљеници. Одатле су одведени и њихова судбина постала је неизвјесна».

«У току дана је до 17,30 заробљено најмање 6000 мушкараца, који су распоређени на неколико локација. Највећи број заробљених одвођен је на сабирна мјеста у Новој Касаби, гдје је заточено између 1500 – 3000 људи, и у селу Сандићи на једној пољани, гдје је било заточено између 1000 – 4000 људи. Један број заробљених код Нове Касабе и Коњевић Поља убијени су на обали Јадра ујутро 13. јула 1995. године. Истог дана у послеподневним часовима (око 16,00 сати)... у три аутобуса доведена је група заробљених Бошњака и стријељана у Церској. Најмање је стрељано 149 лица старосне доби од 14 до 50 година, од чега је 147 лица носило цивилну одјећу. Најмање 48 је било повезано жицом, тако што су им руке свезане с леђа».....

«Касно послеподне 13. јула 1995. године више од 1000 заробљених у селу Сандићи одвезено је у Кравицу и затворено у

складиште Основне организације коопераната «Кравица» (земљорадничка задруга). Након што се десио инцидент у којем је један заробљеник убио једног полицајца чији су се «припадници снага МУП-а разбјеснили и око 18,00 сати почели ликвидирати заробљенике» (зољама, ручним бацачима, ручним бомбама и пушчаним мецима)».

«... У току 14. јула 1995. године ..... Заробљеници су заточени у салу Основне школе у Грбавцима (код Ораховца) и у другим школама. У Грбавцима је, по неким процјенама, било око 1000 заточених. Они су из Грбаваца превожени камионима до стратишта у Ораховцу. Сви су претходно повезани по очима. За погубљење су кориштене двије ливаде. Убијени су одмах затрпавани у масовне гробнице, па је касније ВРС прекопала и пренијела тијела на друге локације».....

«Истог дана ВРС је 1500 – 2000 заробљеника из Братунца превезла до Петковаца и заточила у сали Основне школе. Заробљеницима су жицом везали руке на леђима, натјерали их да изују ципеле и камионима их превозили до бране Петковци. ВРС је заточенике стрељала у групу од 5 до 10 људи (2 заточеника су преживјели стријељања)».

«16. јула 1995. године, према утврђеном обрасцу убијено је између 1000 и 1200 људи, који су 14. јула 1995. године одвезени у Пилицу. Стријељања су извршена на војној економији Брањево. Истог дана

(око 15,00 часова). извршена је још једна егзекуција заробљених. Тада је група пристиглих војника .... извела заточене из Дома културе у Пилици и ликвидирала око 500 људи. Такође је око 16. јула 1995. године ВРС извршила и ликвидацију више стотина заробљених (око 500) у Козлуку».....

...«Комисија је ..... прикупила информације о постојању 32 до сада непознате и необрађене масовне гробнице са тијелима Бошњака, жртва догађаја у и око Сребренице»....

... «Фаза испитивања је окончана посјетама, провјерама и прелиминарним верификацијама 3 примарне и 29 секундарних и терцијалних гробница...»

... «Наша Комисија располаже сазнањима о још неколико масовних гробница на подручју општина Братунац, Сребреница, Зворник, Шековићи и Осмаци, а у којима је такође налазе посмртни остаци сребреничких жртва».

Извјештај је подкријепљен великим бројем доказних материјала и завршава се закључцима којима се констатује да је Комисија, ... «Поред осталог дошла до слиједећих резултата:

- прикупила значајну документацију, информације, сазнања и друге доказе о догађајима у и око Сребренице од 10. – 19. јула 1995. године, укључујући и оне који до сада нису били познати;

- утврдила да је у периоду од 10. - 19. јула 1995. године ликвидирано више хиљада Бошњака, на начин који представља тешка кршења међународног хуманитарног права, те да је извршилац, поред осталог, предузео мјере прикривања злочина премјештањем тијела;
- Открила 32 нове – до сада непознате локације масовних гробница од којих су 4 примарне ....»

Све ово претходно што сам цитирао дјелић је из извјештаја који је сачињен на 41 страни уз више хиљада страница разних прилога.

Након свега овога, најприје као човјек и Србин, па онда као отац, брат и син а тек онда као предсједник Републике Српске морам рећи да је ових 9 дана јула сребреничке трагедије црна страница историје српског народа.

Учесници овог злочина не могу се оправдати никоме и ни са чим. Онај ко је чинио овакав злочин, и при томе се можда позивао на народ коме припада по имену и презимену, чинио је злочин и према властитом народу. Онај који се можда позвао на Бога чинећи злочин, очекујући од Свевишњег благослов, чинио је злочин против Бога у кога вјерује. Онај ко је чинио овакав злочин због освете, осветио се властитом народу.

Чувени српски војсковођа из Првог свјетског рата, војвода Живојин Мишић је рекао: «У рату се лако губи глава и лако се губи образ».

Преко 20 хиљада Срба изгубило је живот у посљедњем рату часно се борећи за свој народ и Републику Српску. Они који су у рату чинећи недјела изгубили образ не могу очекивати да због њих цијели српски народ остане без образа. Ко је од Срба у рату изгубио образ, сами морамо утврдити. То ће оснажити наш захтјев другима који су у рату чинили злочин над Србима, да истином осуде починиоца злочина из свог народа.

Умјесто тражења равнотеже у почињеним злочинима вријеме је да се сви у БиХ окренемо тражењу равнотеже правде према починиоцима злочина.

Истина, ма како тешка била, мора се установити, јер ако је сами не утврдимо, истину ће нам указивати и утврђивати други.

Извјештај Комисије за утврђивање истине о догађајима у и око Сребренице од 10. до 19. јула 1995. године почетак је на тешком и по све нас вјероватно понекад поразном путу сазнавања истине. На релевантним државним органима и институцијама јесте да процесуирају ове и овакве резултате рада Комисије, а на нама свима је да наставимо ход ка истини. Једино тако можемо избјећи да нам се у будућности дјеца између себе мрзе само зато што су

Хрвати, Бошњаци или Срби. Кривица не може бити генерална или колективна. Кривци увијек имају име и презиме и не суди им се зато што припадају или представљају један народ, већ због онога што су учинили. На историјском смо испиту сви ми у БиХ, као и државе из нашег окружења, јесмо ли смогли снаге да прекинемо зачарани круг гдје жртва данас постаје злочинац сутра, а мржња данас постаје освета сутра.

Дејтонски мировни споразум дао је оквире за Босну и Херцеговину у којој сва три конститутивна народа и националне мањине могу испољити свој идентитет тако да не угрожавају једни друге. Уз поштовање Дејтонског мировног споразума, на сваком од народа је сада да се избори за свој корак до истине, на првом мјесту суочавањем са властитим грешницима.

Не могу знати да ли ће сродницима пострадалих Бошњака који су жртве ратних злочина почињених од стране Срба, ово моје обраћање значити било какво олакшање. Разумијем и суосјећам бол оних који још увијек траже своје најближе. Сви имају право на правду. А вјероваће у правду ако сазнају истину о судбини својих најближих, и ако буду кажњени они који су починили злочина.

Као предсједник Републике Српске, Србин, грађанин Републике Српске и Босне и Херцеговине и отац двоје дјеце која своју будућност виде овдје, позивам сваког појединца, без обзира на

националну, вјерску, партијску или неку другу припадност да истином и поштовањем за друге помогне да нам историја почне да бива хроника хуманости и препорода, а не сукоба и деструкције.

Драган Чавић

Предсједник Републике Српске

Бања Лука, 22. јуни 2004. године